CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Юридичний факультет

Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
____проф. Віталій ГОРДЄЄВ
«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО ЄС
вибіркова навчальна дисципліна

Освітньо-професійна програма: «Міжнародне право»
Спеціальність: D9 Міжнародне право
Галузь знань: D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)
Юридичний факультет
Мова навчання: українська

Чернівці, 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Процесуальне право ЄС» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю D9 Міжнародне право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробник:

Чепель Ольга Дмитрівна, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Викладач, що забезпечує читання даної дисципліни

Чепель Ольга Дмитрівна, *доцент, кандидат юридичних наук, доцент*

Затверджено на засіданні кафедри Міжнародного права та порівняльного правознавства
Протокол № 1 від «27» серпня 2026 року

В.о. завідувача кафедри
міжнародного права
та порівняльного правознавства _____ **д.ю.н., проф. Світлана КАРВАЦЬКА**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
Протокол № 1 від «28» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Мета вивчення навчальної дисципліни «Процесуальне право ЄС» полягає в тому, щоб ознайомити студентів з особливостями права ЄС, його функціями, історією становлення та розширення ЄС, організаційно-правові та організаційно-інституційні засади діяльності, також сформувати у студентів комплексне розуміння процесуальних аспектів звернення до судової системи Європейського Союзу, а також навчити виявляти, аналізувати доктринальні погляди, концепції та нормативне забезпечення інтеграційних процесів, що відбуваються на сучасному етапі розвитку в рамках Європейського Союзу та показати механізм підготовки позовів у праві Європейського Союзу..

Пререквізити. Навчальна дисципліна **«Процесуальне право ЄС»** взаємопов'язана з навчальними дисциплінами: «Право Європейського Союзу», «Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: методологія тлумачення і застосування» «Вступ до права», «Історія міжнародного права», «Міжнародне публічне право», «Міжнародне приватне право» «Міжнародний захист прав людини».

Після вивчення навчальної дисципліни здобувач володітиме наступними компетентностями, що закріплені в Освітньо-професійній програмі «Міжнародне право» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю: D9 Міжнародне право:

Загальні компетентності:

ЗК 2. Здатність вчитися, виявляти прогалини у власних знаннях і оволодівати новими знаннями, усвідомлювати необхідність у навчанні протягом усього життя.

ЗК 3. Здатність проявляти добросовісність, дисциплінованість, пунктуальність та вміння брати на себе відповідальність за результати роботи, мотивувати інших для досягнення поставлених цілей.

ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей, виявлення та вирішення проблем різного рівня складності, до розширення й поглиблення власного досвіду дослідницької роботи та отримання відповідних необхідних навичок методології наукових досліджень у галузі правової науки.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел в поєднанні з навичками використання новітніх інформаційних і комунікаційних технологій.

Фахові компетентності

ФК 3. Здатність представляти інтереси позивача, або відповідача (фізичних, юридичних осіб чи держави) при розгляді справ у національних та міжнародних арбітражних і судових установах.

ФК 4. Уміння розробляти юридичну позицію в інтересах клієнта, а також контраргументи проти позиції опонентів; вести дискусію й дебати з міжнародно-правових і загально-правових питань.

ФК 5. Здатність визначати зміст та юридичну природу національних нормативно-правових актів, міжнародних договорів та інших міжнародно-правових документів.

ФК 6. Здатність аналізувати сучасні проблеми у сфері міжнародного права та європейського права, демонструвати глибоке розуміння джерел, принципів, доктрин, механізмів, пов'язаних із явищами та процесами у міжнародному середовищі

Програмні результати навчання

ПРН 1. Захищати права та законні інтереси людини, інших суб'єктів правовідносин та демонструвати практичні навички застосування норм міжнародного, матеріального та процесуального права у конкретних міжнародно-правових відносинах (ситуаціях).

ПРН 2. Аналізувати кожну міжнародно-правову ситуацію з позицій доктрини та принципа верховенства права, вміти обирати правильну, логічно-обґрунтовану аргументацію з дискусійних проблем теорії та практики

ПРН 5. Вибудовувати власну професійну діяльність у відповідності до європейських стандартів правозастосування у міжнародній, публічно-правовій, приватно-правовій та кримінально-правовій сферах.

ПРН 14. Здійснювати аналіз практики застосування міжнародно-правових актів на основі принципу дотримання прав людини, виявляти проблеми правового регулювання та надавати конкретні рекомендації для їх вирішення.

ПРН 16. Використовуючи методологію правової науки, моделювати процеси міжнародно-правових відносин, розуміти основні принципи та етапи організації науково-юридичного дослідження в теорії та практиці міжнародного права; застосовувати методологічний інструментарій практично орієнтованого пізнання міжнародно-правової реальності; використовувати ефективні механізми наукового пізнання міжнародно-правової сфери

ПРН 17. Обґрунтовувати суспільну обумовленість прийняття міжнародних нормативно-правових актів, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини, розуміти процесуальний механізм та правові наслідки унормування положень міжнародних нормативно-правових актів міжнародних організацій у національний правопорядок.

ПРН 22. Доносити до фахівців і нефахівців інформацію, проблеми, рішення й власний практичний досвід з актуальних питань міжнародного права та приймати обґрунтовані рішення в правотворчій та правозастосовній сферах правничої діяльності, усвідомлюючи їх морально-етичні та організаційно-правові наслідки для різних суб'єктів національно-правових та міжнародно-правових відносин.

Опис навчальної дисципліни
Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни **Процесуальне право ЄС**													
Форма навчання	**Рік підготовки**	**Семестр**	**Кількість**			**Кількість годин**						**Вид підсумкового контролю**
			кредитів	**годин**	**змістових модулів**	**лекції**	**практичні**	**семінарські**	**лабораторні**	**самостійна робота**	**індивідуальні завдання**	
Денна	2	3	3.0	90	2	12	12	-	-	60	6	залік
Заочна	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	**пр**	**інд**	**с.р.**		**л**	**пр**	**лаб**	**інд**	**с.р.**
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Змістовий модуль 1 Процесуальне право ЄС: загальна характеристика											
Тема 1.1 Правові аспекти судової системи ЄС та її фундаментальні засади	8	2	2		4						

Тема 1.2. Стадії судового процесу та роль їх учасників згідно права ЄС	8	2	2		3 4						
Тема 1.3. Перегляд судових рішень, апеляційне провадження та спеціальні процедури в процесуальному праві ЄС	9	1	1		7						
Тема 1.4. Захист процесуальних прав на національному рівні та виконання рішень Суду ЄС	16	1	1	2	4						
РАЗОМ	**33**	**6**	**6**	2	**21**						
Змістовий модуль 2 Особливості функціонування процесуального права ЄС											
Тема 2.1. Позов про скасування актів інститутів та органів ЄС: підготовка та подання	10	1	1	1	8						
Тема 2.2. Процедура преюдиціального запиту	10	1	1	1	8						
Тема 2.3. Позов про порушення державами-членами зобов'язань за Договорами з ЄС	12	2	2	1	8						
Тема 2.4. Тимчасовий судовий захист та термінові процедури в Суді ЄС	10	1	1	1	8						
Тема 2.5. Деліктна відповідальність ЄС та позов про відшкодування шкоди	9	1	1		7						
РАЗОМ	**51**	**6**	**6**	**4**	**39**						

УСЬОГО	**90**	**12**	**12**	**6**	**60**						

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1	**Тема 1.1** Правові аспекти судової системи ЄС та її фундаментальні засади 1. Загальна характеристика судової системи Європейського Союзу. 2. Європейський Суд: поняття та зміст. 3. Склад, порядок формування та організація роботи Суду ЄС. 4. Юрисдикція та Відповідальність Суду ЄС. 5. Суд загальної юрисдикції: основні аспекти. 6. Трибунал публічної (цивільної) служби ЄС (Суд Європейського Союзу у справах державної служби): елемент судових інституцій ЄС.
2	**Тема 1.2.** Стадії судового процесу та роль їх учасників згідно права ЄС 1. Правовий статус суддів в судовій системі ЄС 2. Інститут генеральних адвокатів та їх роль у судовому процесі ЄС 3. Права та обов'язки секретаря Суду Справедливості 4. Сторони, Представники сторін та інтервенти в судовому процесі ЄС 5. Основні стадії судового процесу в судовій системі ЄС
3	**Тема 1.3.** Перегляд судових рішень, апеляційне провадження та спеціальні процедури в процесуальному праві ЄС 1. Апеляційне провадження в праві ЄС: об'єкт та предмет оскарження. 2. Підстави та строки апеляційного оскарження. 3. Перегляд судових рішень за винятковими обставинами 4. Механізм залучення третьої сторони у справу. 5. Перегляд у порядку виключного контролю. 6. Спеціальні судові процедури: спрощені та прискорені процедури 7. Заходи забезпечення позову
4	**Тема 1.4.** Захист процесуальних прав на національному рівні та виконання рішень Суду ЄС 1. Доктрина процесуальної автономії: основні аспекти 2. Обмеження процесуальної автономії: принцип еквівалентності та принцип ефективності 3. Права на ефективний судовий захист: загальна характеристика 4. Примусове виконання рішень Суду ЄС
5	**Тема 2.1.** Позов про скасування актів інститутів та органів ЄС: підготовка та подання 1. Предмет оскарження 2. Процесуальна правоздатність сторін: привілейовані позивачі, частково привілейовані позивачі, непривілейовані позивачі 3. Процесуальний інтерес приватних осіб**:** критерії безпосереднього та індивідуального відношення до особи (доктрина *Plaumann*). 4. Підстави для скасування акта органу ЄС 5. Процесуальні строки та наслідки визнання акту недійсним
6	**Тема 2.2.** Процедура преюдиціального запиту 1. Концепція процесуального запиту. 2. Предмет та суб'єкти звернення за преюдиціальним запитом 3. Підстави звернення за преюдиціальним запитом. 4. Правові наслідки преюдиціального рішення
7	**Тема 2.3.** Позов про порушення державами-членами зобов'язань за Договорами з ЄС 1. Дискреційні повноваження Єврокомісії щодо ініціювання процедури

	проти держав-порушниць 2. Досудове врегулювання спору. 3. Судова фаза . Мотиваційний висновок. 4. Міждержавні позови (ст. 259 ДФЄС): процедура ініціювання та обов'язкове попереднє звернення до Комісії ЄС
8	**Тема 2.4.** Тимчасовий судовий захист та термінові процедури в Суді ЄС 1. Зупинення виконання оскаржуваного акта 2. Призначення тимчасових розпоряджувальних заходів 3. Умови та підстави для забезпечення позову. 4. Прискорена процедура: поняття та зміст. 5. Термінова преюдиціальна процедура.
9	**Тема 2.5.** Деліктна відповідальність інститутів та органів ЄС та позов про відшкодування шкоди. Позов про бездіяльність в ЄС. 1. Особливості деліктної відповідальності інститутів та органів ЄС 2. Автономність позову про відшкодування шкоди від позовів про скасування актів чи бездіяльність. 3. Правова природа та підстави для подання позову про бездіяльність в ЄС 4. Принцип вичерпання національних засобів правового захисту, якщо шкода завдана національним органом при виконанні права ЄС. 5. Термін позовної давності про відшкодування реальної шкоди та упущеної вигоди .

Тематика практичних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми	
1	**Тема 1.1** Судова системи ЄС : загальна характеристика 1. Загальна характеристика судової системи Європейського Союзу. 2. Європейський Суд: поняття та зміст. 3. Склад, порядок формування Суду ЄС. 4. Внутрішня структура Суду ЄС. 5. Суд загальної юрисдикції: основні аспекти. 6. Трибунал публічної (цивільної) служби ЄС (Суд Європейського Союзу у справах державної служби): елемент судових інституцій ЄС. 7. Розподіл компетенції між Судом Справедливості та Загальним судом ЄС: критерії розмежування справ.	
2	**Тема 1.2.** Сторони та стадії судового процесу в ЄС 1. Правовий статус суддів в судовій системі ЄС 2. Юридичний статус та роль висновку Генерального адвоката: процесуальна функція та вплив на остаточне рішення. 3. Сторони та представники сторін в судовому процесі ЄС 4. Письмова стадія судового процесу в судовій системі ЄС 5. Усна стадія судового процесу. 6. Залучення третіх осіб (інтервентів): особливість співвідношення між правом вступу у справу держав-членів та приватно-правових суб'єктів 7. Конфіденційність та захист комерційної таємниці під час дослідження доказів у Загальному суді ЄС. 8. Таємниця нарадчої кімнати та ухвалення рішення	

3	**Тема 1.3.** Апеляційне провадження, спеціальні процедури та перегляд судових рішень, процесуальному праві ЄС 1. Апеляційне провадження в праві ЄС: об'єкт та предмет оскарження. 2. Підстави та строки апеляційного оскарження. 3. Перегляд судових рішень за винятковими обставинами 4. Механізм залучення третьої сторони у справу. 5. Перегляд у порядку виключного контролю. 6. Спеціальні судові процедури: спрощені та прискорені процедури 7. Заходи забезпечення позову: основні аспекти.	
4	**Тема 1.4.** Захист процесуальних прав на національному рівні та виконання рішень Суду ЄС 1. Реалізація права на справедливий судовий розгляд (ст. 47 Хартії основних прав ЄС) у судочинстві ЄС. 2. Проблема недотримання «розумних строків» розгляду справ у Загальному суді та процесуальні шляхи її вирішення. 3. Мовний режим судового процесу: порядок обрання мови справи та правові наслідки порушення мовних правил 4. Обмеження процесуальної автономії: принцип еквівалентності та принцип ефективності 5. Механізми виконання рішень Суду ЄС	
5	**Тема 2.1.** Позов про скасування актів інститутів та органів ЄС: підготовка та подання 1. Предмет та суб'єкти оскарження 2. Процесуальні права та обов'язки привілейованих позивачіі, частково привілейовані позивачі, непривілейовані позивачі 3. Процесуальний інтерес приватних осіб**:** доктрина Plaumann. 4. Підстави та строки для скасування акта органу ЄС 5. Наслідки визнання акту недійсним	
6	**Тема 2.2.** Процедура преюдиціального запиту 1. Поняття преюдиціального запиту. доктрина Foto-Frost. 2. Предмет та суб'єкти звернення за преюдиціальним запитом 3. Підстави звернення за преюдиціальним запитом. 4. Правові наслідки преюдиціального рішення	
7	**Тема 2.3.** Позов про порушення державами-членами зобов'язань за Договорами з ЄС 5. Дискреційні повноваження Єврокомісії щодо ініціювання процедури проти держав-порушниць 6. Досудове врегулювання спору. 7. Судова фаза . Мотиваційний висновок. 8. Міждержавні позови (ст. 259 ДФЄС): процедура ініціювання та обов'язкове попереднє звернення до Комісії ЄС	
8	**Тема 2.4.** Тимчасовий судовий захист та термінові процедури в Суді ЄС 1. Зупинення виконання оскаржуваного акта 2. Призначення тимчасових розпоряджувальних заходів 3. Умови та підстави для забезпечення позову. 4. Прискорена процедура: поняття та зміст. 5. Доведення критерію нагальності :юридична оцінка «непоправності» фінансової чи моральної шкоди. 6. Процедура зважування інтересів :приватний інтерес позивача проти публічного інтересу ЄС. 7. Особливості застосування термінової преюдиціальної процедури (PPU) у справах під варту або захист прав дитини.	

9	**Тема 2.5.** Деліктна відповідальність інститутів та органів ЄС та позов про відшкодування шкоди. Позов про бездіяльність в ЄС. 1. Позови про відшкодування шкоди як автономний інститут судового захисту в праві ЄС. 2. Правова природа та підстави для подання позову про бездіяльність в ЄС. 3. Процесуальні вимоги до досудового звернення за ст. 265 ДФЄС: форма, зміст та строки. 4. Принцип вичерпання національних засобів правового захисту, якщо шкода завдана національним органом при виконанні права ЄС. 5. Термін позовної давності про відшкодування реальної шкоди та упущеної вигоди . 6. Встановлення причинно-наслідкового зв'язку між неправомірними діями ЄС та реальними збитками позивача.	

Індивідуальні науково-дослідні завдання (ІНДЗ)

№ п/п	Назва теми
1.	Процедура винесення преюдиціального рішення
2.	Позови країн-членів про невиконання своїх обов'язків (есе)
3.	Позов про анулювання: підстави, умови, строки
4.	Процесуальні межі застосування винятку неправомірності приватними особами.
5.	Locus standi. Непривілейованих заявників
6.	Місце та роль висновку генерального адвоката в судовій системі ЄС (есе)
7.	Юрисдикція Суду ЄС згідно з Договором про Європейський Союз
8.	Процедура винесення преюдиціального рішення
9.	Позови до країн-членів про невиконання своїх обов'язків (есе)
10.	Позов про бездіяльність інститутів та органів ЄС

Завдання для самостійної роботи студентів

Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички прийняття правових рішень. Відповіді на питання повинні бути законспектовані, їхнє викладення має бути стислим і чітким, обов'язковими є посилання на використані джерела. Форма контролю самостійної роботи – перевірка конспекту або обговорення на семінарському занятті. Питання, відведені для самостійної роботи, виносяться на поточний, модульний і підсумковий семестровий контроль.

З метою самостійного визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу студентам пропонуються питання для самоконтролю набутих знань.

№ п/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть год.
1.	Правові аспекти судової системи ЄС та її фундаментальні засади	Охарактеризуйте: 1. Загальна характеристика судової системи Європейського Союзу. 2. Європейський Суд: поняття та зміст. 3. Склад, порядок формування Суду ЄС. 4. Внутрішня структура Суду ЄС. 5. Суд загальної юрисдикції: основні аспекти. 6. Трибунал публічної (цивільної) служби ЄС (Суд Європейського Союзу у справах державної служби): елемент судових інституцій ЄС. 7. Розподіл компетенції між Судом Справедливості та Загальним судом ЄС: критерії розмежування справ.	4
2.	Стадії судового процесу та роль їх учасників згідно права ЄС	Розкрийте: 1.Правовий статус суддів в судовій системі ЄС 2.Юридичний статус та роль висновку Генерального адвоката: процесуальна функція та вплив на остаточне рішення. 3.Сторони та представники сторін в судовому процесі ЄС 4.Письмова стадія судового процесу в судовій системі ЄС 5.Усна стадія судового процесу. 6.Залучення третіх осіб (інтервентів): особливість співвідношення між правом вступу у справу держав-членів та приватно-правових суб'єктів 7.Конфіденційність та захист комерційної таємниці під час дослідження доказів у Загальному суді ЄС. 8.Таємниця нарадчої кімнати та ухвалення рішення	4
3.	Перегляд судових рішень, апеляційне провадження та спеціальні процедури в процесуальному праві ЄС	Проаналізуйте: 1. Апеляційне провадження в праві ЄС: об’єкт та предмет оскарження. 2. Підстави та строки апеляційного оскарження. 3. Перегляд судових рішень за винятковими обставинами 4. Механізм залучення третьої сторони у справу. 5. Перегляд у порядку виключного контролю. 6. Спеціальні судові процедури: спрощені та прискорені процедури 7.Заходи забезпечення позову: основні аспекти..	7
4.	Захист процесуальних прав на національному рівні та виконання рішень Суду ЄС	Охарактеризуйте: 1. Реалізація права на справедливий судовий розгляд (ст. 47 Хартії основних прав ЄС) у судочинстві ЄС. 2. Проблема недотримання «розумних	4

		строків» розгляду справ у Загальному суді та процесуальні шляхи її вирішення. 3. Мовний режим судового процесу: порядок обрання мови справи та правові наслідки порушення мовних правил 4. Обмеження процесуальної автономії: принцип еквівалентності та принцип ефективності Механізми виконання рішень Суду ЄС	
5.	Позов про скасування актів інститутів та органів ЄС: підготовка та подання	Розкрийте: 1. Предмет та суб'єкти оскарження 2. Процесуальні права та обов'язки привілейованих позивачіі, частково привілейовані позивачі, непривілейовані позивачі 3. Процесуальний інтерес приватних осіб**:** доктрина Plaumann. 4. Підстави та строки для скасування акта органу ЄС 5. Наслідки визнання акту недійсним	8
6.	Процедура преюдиціального запиту	Розкрийте: 1. Поняття преюдиціального запиту. доктрина Foto-Frost. 2. Предмет та суб'єкти звернення за преюдиціальним запитом 3. Підстави звернення за преюдиціальним запитом. 4. Правові наслідки преюдиціального рішення	8
7.	Позов про порушення державами-членами зобов'язань за Договорами з ЄС	Охарактеризуйте: 1. Дискреційні повноваження Єврокомісії щодо ініціювання процедури проти держав-порушниць 2. Досудове врегулювання спору. 3. Судова фаза . Мотиваційний висновок. 4. Міждержавні позови (ст. 259 ДФЄС): процедура ініціювання та обов'язкове попереднє звернення до Комісії ЄС	8
8.	Тимчасовий судовий захист та термінові процедури в Суді ЄС	Проаналізуйте: 1. Зупинення виконання оскаржуваного акта 2. Призначення тимчасових розпоряджувальних заходів 3. Умови та підстави для забезпечення позову. 4. Прискорена процедура: поняття та зміст. 5. Доведення критерію нагальності :юридична оцінка «непоправності» фінансової чи моральної шкоди. 6. Процедура зважування інтересів :приватний інтерес позивача проти публічного інтересу ЄС. 7. Особливості застосування термінової преюдиціальної процедури (PPU) у справах під варту або захист прав дитини. .	8
9.	Деліктна відповідальність ЄС та позов про відшкодування шкоди	Охарактеризуйте: 1. Позови про відшкодування шкоди як	7

	та позов про бездіяльність в ЄС	автономний інститут судового захисту в праві ЄС. 2. Правова природа та підстави для подання позову про бездіяльність в ЄС. 3. Процесуальні вимоги до досудового звернення за ст. 265 ДФЄС: форма, зміст та строки. 4. Принцип вичерпання національних засобів правового захисту, якщо шкода завдана національним органом при виконанні права ЄС. 5. Термін позовної давності про відшкодування реальної шкоди та упущеної вигоди . 6. Встановлення причинно-наслідкового зв'язку між неправомірними діями ЄС та реальними збитками позивача.	

Критерії до самостійної роботи студента

Самостійна робота оцінюється за результатами перевірки письмових матеріалів (конспектів, аналізу рішень ЄС, глосаріїв тощо) та загального тесту з питань, винесених на самостійне опрацювання: повне, структуроване, аргументоване виконання всіх завдань з використанням обов'язкової і додаткової літератури та практики ЄС, правильними посиланнями і логічними висновками оцінюється максимально (6 балів); достатньо повне розкриття основних питань з незначними неточностями — 5 балів; загалом правильне, але поверхневе викладення без глибокого аналізу — 4 бали; фрагментарне і недостатньо аргументоване виконання — 3 бали; часткове, формальне опрацювання з суттєвими помилками — 2 бали; відсутність роботи, плагіат або повна невідповідність завданню — 0 балів.

Методи навчання

Викладання засноване на тісній взаємодії між викладачем та здобувачем із використанням інтерактивних методів з тим, щоб допомогти студентам розвивати аналітичні навички, здатність до логічно-обґрунтованої аргументації та розуміння міжнародно-правових аспектів з позицій доктрини та принципу верховенства права. Під час лекційних занять, в основному, використовуються пояснювально-ілюстративний, пізнавально-пошуковий та інтерактивний методи навчання і викладання: пояснення нового матеріалу, що має проблемний характер, у формі повідомлень, дискусій, консультацій, розв'язання ситуативних завдань, із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій; організація лекції у формі, коли студенти можуть аргументовано висловлювати свої погляди та аналізувати позиції різних країн, демонстрація презентацій, інтерактивних платформ, віртуальних екскурсій до європейських інституцій тощо з тематики лекційного заняття.

Поєднання компетентнісного та інтерактивного підходів становить основу організації та проведення практичних занять з дисципліни. Використовується індивідуальна або групова робота, що передбачає колоквіуми, дебати, розв'язання реальних кейсів, завдань, які вимагають збору, систематизації та аналізу інформації з національних і міжнародних джерел, її міжнародно-правової оцінки. Окрім цього, застосовується метод використання інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема демонстрація презентацій, доповідей, рефератів, есе, колективна робота з нормативною базою.

Система контролю та оцінювання

Методи контролю

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях шляхом усного та письмового опитування, бліц-опитування, перевірки конспектів самостійної роботи, виконання тестових завдань (у тому числі загальних тестів з питань, винесених на самостійне опрацювання), розв'язання кейсів, аналізу рішень ЄС, підготовки есе, рефератів, глосаріїв, схем і презентацій. Оцінювання проводиться за чіткими критеріями з урахуванням повноти, аргументованості, самостійності та правильності посилань на джерела.

Підсумковий контроль проводиться у формі усного заліку. Результати поточного контролю

(максимум 50 балів) та екзамену (максимум 50 балів) сумуються і переводяться у національну шкалу та шкалу ЄКТС відповідно до затвердженої системи оцінювання.

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття. Організація роботи слухачів передбачає понятгєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою літературою, а також розв'язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- тестування за принципами ЗНО на основі комп'ютерних технологій(стандартизовані тести);
- контрольні роботи;
- реферати;
- есе;
- дайджести;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю магістрів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Форма підсумкового контролю: усний залік, що складається з теоретичних та практичних питань.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на практичних заняттях та набутих практичних навичок під час виконання індивідуальних завдань.

Усний виступ та виконання письмового завдання, під час практичного заняття, тестування з теми практичного заняття	**Критерії оцінювання**
6 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.

5 балів	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
4 бали	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
3 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичнихзавдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
2 бал	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0 балів	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Доповнення виступу:

2 бали – отримують студенти, які глибоко володіють матеріалом, чітко визначили його зміст; зробили глибокий системний аналіз змісту виступу, виявили нові ідеї та положення, що не були розглянуті, але суттєво впливають на зміст доповіді, надали власніаргументи щодо основних положень даної теми.

1 бал отримують студенти, які виклали матеріал з обговорюваної теми, що доповнюєзміст виступу, поглиблює знання з цієї теми та висловили власну думку.

Суттєві запитання до доповідачів:

2 бали отримують студенти, які своїм запитанням до виступаючого суттєво і конструктивно можуть доповнити хід обговорення теми.

1 бал отримують студенти, які у своєму запитанні до виступаючого вимагають додаткової інформації з ключових проблем теми, що розглядається.

Експрес-контроль:

2 бали нараховуються студентам, які вільно володіють усім навчальним матеріалом,орієнтуються в темі та аргументовано висловлюють свої думки.

1 бал отримують студенти, які частково володіють матеріалом та можуть окреслитилише деякі проблеми теми.

Ведення опорного конспекту лекції:

Опорний конспект лекції (ОКЛ) – вид навчально-методичного посібника, в якому стисло і системно викладено основний теоретичний матеріал у формі основних понять і положень, що структурно й логічно пов'язані між собою. Дані поняття та положення є лишеопорними сигналами, вони вимагають пояснень і визначень, що мають записати студенти під час лекції. Його ведення сприяє системному і глибокому засвоєнню навчального матеріалу, дозволяє простежити структурні зв'язки між різними поняттями, положеннями,концепціями, проблемами, теоріями тощо.

Кожен студент повинен мати ОКЛ на[1]лекціях і вести в ньому записи власноруч. Підчас аудиторної роботи з ОКЛ студенти записують основні тези лекції та пояснення викладача у визначеному в конспекті полі. Під час самостійної роботи рекомендується доповнити записи лекції та завершити виконання завдань, що були зазначені в Робочій програмі навчальної дисципліни.

2 бали нараховуються студентам, які в повному обсязі самостійно і творчо опрацювали всі питання лекції і вільно володіють її змістом.

1 бал нараховується студентам, які опрацювали лише окремі питання лекції і не достатньо вільно володіють її змістом.

Підготовка творчих завдань(есе, дайджест):

Есе – це самостійна творча робота, де у вільній формі висловлюються особисті думки на тему, передбачену Робочою програмою навчальної дисципліни. Головна мета есе - це самостійне розкриття студентом на підставі опрацьованого матеріалу теми, проблеми,питання.

Дайджест – це добір уривків з різних джерел на певну тематику. У форматі дайджестів можна зробити системний аналіз будь-якого теоретичного положення, розкритирізні точки зору на будь-яку проблему, тему, питання та зробити узагальнюючі висновки.

2бали отримують студенти, які можуть виокремити з різних джерел основні положення, структурно об'єднати їх, коротко проаналізувати кожне з них та зробити ґрунтовні узагальнюючі висновки.

1 бал отримують студенти, які в цілому правильно виокремили основні положеннякожного з джерел, але не зробили їх відповідного аналізу та узагальнюючих висновків.

Ведення конспекту першоджерел: **2 бали** отримують студенти, які опрацювали всю необхідну обов'язкову літературу,засвоїли її основні теоретичні положення, вміють їх пояснити і розтлумачити. **1 бал** отримують студенти, котрі опрацювали не всю необхідну літературу, не завжди розуміють її вихідні теоретичні положення, поверхово їх пояснюють.

Критерії підсумкового контролю

Підсумковий семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти за семестр, що здійснюється в університеті у формі заліку. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, задачі, ситуаційні завдання тощо, що передбачають перевірку розуміння здобувачами вищої освіти програмного матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 100 балів і переводиться у національну шкалу та шкалу ЄКТС:

– здобувачам вищої освіти, які повністю оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, можуть дати відповіді на всі питання курсу, опанували рекомендовану літературу, виставляють оцінку **A**. При цьому оцінку – 100 балів (за шкалоюЧНУ ім. Ю.Федьковича), як виняток, можуть отримати тільки здобувачі вищої освіти, які, крім відмінних знань за програмою дисципліни, виявили активність в науково-дослідній роботі за тематикою курсу, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях тощо;

– здобувачам вищої освіти, які оволоділи програмою навчальної дисципліни на творчому рівні, проте у відповідях допустили незначні неточності, ставлять оцінку **B**;

– здобувачам вищої освіти, які в основному оволоділи програмою навчальної дисципліни на продуктивному рівні, проте у відповідях допускають несуттєві помилки, ставлять оцінку **C**;

– здобувачам вищої освіти, які показали задовільні результати оволодіння Робочоюпрограмою навчальної дисципліни на репродуктивному рівні й при відповідях допускаютьпомилки, ставлять оцінку **D**;

– здобувачам вищої освіти, які виявили мінімально достатній рівень знань з

дисципліни, необхідний для продовження навчання, вивчили основні терміни курсу та орієнтуються в матеріалі базового підручника, ставлять оцінку **E**.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами вивчення дисципліни отримали незадовільні оцінки **FX** або **F**, повинні додатково виконати індивідуальні завдання для підвищення рівня своїх знань і при оцінці FX повторно перескласти підсумковий контроль,а при оцінці F пройти повторний курс вивчення дисципліни зі складанням підсумкового контролю.

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **50 балів** та підсумкового модуль – контролю (екзамен) – **50 балів,** за **100-бальною університетською шкалою.**

Розподіл балів, які отримують студенти

	Поточне оцінювання (*аудиторна та самостійна робота*)								Кількість балів (екзаменаційна робота)	Сумарна к-ть балів
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2					
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	50	100
5	5	5	5	5	6	6	7	6		

Т1, Т2 ... Т9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю

1. Історія формування судового механізму колишніх Європейських Співтовариств.
2. Роль Паризького договору 1951 року у становленні судового контролю в межах Європейського об’єднання вугілля і сталі.
3. Значення Римських договорів 1957 року для розвитку судового механізму Європейських Співтовариств.
4. Формування принципу прямої дії права ЄС у практиці Суду ЄС.
5. Значення справи Van Gend en Loos для становлення процесуального права ЄС.
6. Формування принципу верховенства права ЄС у практиці Суду ЄС.
7. Значення справи Costa v ENEL для розвитку автономного правопорядку ЄС.
8. Конституціоналізація правопорядку ЄС через судову практику Суду ЄС.
9. Роль справи Les Verts v Parliament у формуванні ідеї ЄС як правового Союзу.
10. Еволюція процесуальних форм захисту після Маастрихтського договору.
11. Значення Ніццького договору для реформування судової системи ЄС.

12. Значення Лісабонського договору для розвитку процесуального права ЄС.
13. Поняття Суду Європейського Союзу як інституції ЄС.
14. Суд ЄС як судовий орган автономного правопорядку Європейського Союзу.
15. Структура Суду Європейського Союзу: Суд справедливості та Загальний суд.
16. Суд справедливості: склад і загальна характеристика повноважень.
17. Палати, Велика палата та повний склад Суду справедливості.
18. Генеральні адвокати: правовий статус і місце в судовій системі ЄС.
19. Висновки генеральних адвокатів та їх значення для розвитку практики Суду ЄС.
20. Загальний суд: склад, компетенція та місце в судовій системі ЄС.
21. Компетенція Загального суду у справах за позовами фізичних і юридичних осіб.
22. Оскарження рішень Загального суду до Суду справедливості.
23. Секретаріат Суду ЄС та його процесуальні функції.
24. Суддя-доповідач і внутрішня організація розгляду справ у Суді ЄС.
25. Позов про порушення державою-членом зобов'язань за правом ЄС.
26. Роль Європейської комісії у провадженнях про порушення державою-членом зобов'язань.
27. Позов про анулювання актів інституцій, органів, служб та агентств ЄС.
28. Підстави для анулювання актів ЄС.
29. Процесуальна легітимація фізичних і юридичних осіб у позовах про анулювання.
30. Позов про бездіяльність у праві ЄС.
31. Позов про відшкодування шкоди, завданої інституціями або органами ЄС.
32. Умови позадоговірної відповідальності Європейського Союзу.
33. Апеляційне провадження у Суді ЄС.
34. Перегляд рішень Загального суду Судом справедливості.
35. Предметна юрисдикція Суду ЄС.
36. Суб'єктна юрисдикція Суду ЄС: інституції, держави-члени, фізичні та юридичні особи.
37. Розмежування повноважень Суду справедливості та Загального суду.
38. Обмеження юрисдикції Суду ЄС у сфері спільної зовнішньої та безпекової політики.
39. Юрисдикція Суду ЄС щодо обмежувальних заходів проти фізичних і юридичних осіб.
40. Юрисдикція Суду ЄС і роль національних судів держав-членів.
41. Правова основа преюдиціальної процедури: стаття 267 ДФЄС.
42. Преюдиціальна процедура як механізм судового діалогу між Судом ЄС і національними судами.
43. Суб'єкти звернення з преюдиціальним запитом: поняття «суду або трибуналу держави-члена».
44. Критерії визначення органу як «суду або трибуналу держави-члена» у практиці Суду ЄС.
45. Факультативність преюдиціального запиту для судів нижчих інстанцій.
46. Обов'язковість преюдиціального запиту для судів останньої інстанції.
47. Питання тлумачення норм права ЄС у преюдиціальній процедурі.
48. Питання дійсності актів ЄС у преюдиціальній процедурі.
49. Юридична сила преюдиціального рішення Суду ЄС.
50. Право на ефективний судовий захист за статтею 47 Хартії основних прав ЄС.
51. Право бути вислуханим і право на захист у праві ЄС.
52. Незалежність суду як вимога права ЄС.
53. Процесуальна автономія держав-членів ЄС.
54. Принцип еквівалентності у процесуальному праві ЄС.
55. Принцип ефективності у процесуальному праві ЄС.

Зарахування результатів неформальної освіти

Додатково 3 бали здобувач може отримати за проходження онлайн-курсів на освітній платформі Prometheus, зокрема наступних:

Європейська зовнішня політика: просто про складне
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+EUFP101+2019_T3

Перемовини про вступ України до ЄС
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:ANTS+INEU101+2024_T2

Україна на шляху до ЄС
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+UAEU101+2023_T2

Європейський зелений курс (ЄЗК) та Україна
https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+GREEN101+2023_T1

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу 2010С 8301) URL:www.minjust.gov.uafile23491.PDF
2. Хартія ЄС про основоположні права від 07.12.2000 р. URL: https://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN.
3. Право Європейського Союзу: Навчальний посібник. За заг. ред. Р.А. Петрова. 2е вид. К.: Істина, 2024. 376с.
4. Bonelli M. Growing pains: Direct effect, primacy and fundamental rights after Lin // Common Market Law Review. 2024. Vol. 61, issue 4. P. 1045–1076.
5. Gallo D. Rethinking direct effect and its evolution: a proposal // European Law Open. 2022. Vol. 1, issue 3. P. 576–605. URL: https://www.cambridge.org/core/journals/european-law-open/article/rethinking-direct-effect-and-its-evolution-a-proposal/E0FB91C29465E54D9C51006B3E2A99E1
6. Eleftheriadis P. The Primacy of EU Law: Interpretive, not Structural // European Papers. 2024. Vol. 8, No. 3. P. 1305–1322. URL: https://www.europeanpapers.eu/system/files/pdf_version/EP_eJ_2023_3_SS1_2_Pavlos_Eleftheriadis_00717.pdf
7. Lindeboom J., Wessel R. A. The Autonomy of EU Law, Legal Theory and European Integration // European Papers. 2024. Vol. 8, No. 3. P. 1279–1304. URL: https://www.europeanpapers.eu/system/files/pdf_version/EP_eJ_2023_3_SS1_1_Justin_Lindeboom_Ramses_Wessel_00716.pdf
8. The primacy of European Union law. Brussels : European Parliament, 2022. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2022/732474/IPOL_STU(2022)732474_EN.pdf
9. Bustos Gisbert R. Judicial Independence in European Constitutional Law // European Constitutional Law Review. 2022. Vol. 18, issue 4. P. 591–620.
10. Recent ECJ case-law on judicial independence. Brussels : European Parliamentary Research Service, 2023. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/753955/EPRS_BRI(2023)753955_EN.pdf

Додаткова

1. Дір І. Ю. Основні договори Європейського Союзу. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право. 2024. Т. 1. № 81. С. 263-268.
2. Право Європейського Союзу: основи теорії : підручник / Т. М. Анакіна, Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2021. 360 с.
3. Правові цінності Європейського Союзу : навч. посіб.; МОН України, Держ. ун-т

«Житомир. політехніка». – Харків : Прав, 2023. – 116 с.
4. ПерепьоШульга А. М., Передерій О. С., Григоренко Є. І. Чинники формування та трансформації правопорядку Європейського Союзу: теоретико-правовий аспект. Вісник Маріупольського державного університету. Серія «Право». 2023. № 5. С. 69-76.
5. Ховпун О. С., Домбровська О. В. Принципи права Європейського Союзу: сучасне визначення. Право і суспільство. 2022. № 5. С. 292-297.
6. Cameron I. The European Court of Human Rights and Rule of Law Backsliding in Europe. Stockholm : Swedish Institute for European Policy Studies, 2023. URL: https://sieps.se/media/dhwamjyv/2023_4epa.pdf
7. Кюн В. М. Наближається реформа судової системи Європейського Союзу // Український часопис конституційного права. 2024. № 2(31). С. 42–52. URL: https://www.constjournal.com/pub/2-2024/nablyzhaietsia-reforma-sudovoi-systemy-yevropeiskoho-soiuzu/
8. Mazur T., Korolchuk V. Role of court precedents in the development of EU law and the legal systems of the candidate states: Examples of Ukraine and Moldova // Scientific Journal of the National Academy of Internal Affairs. 2024. Vol. 29, No. 3. P. 27–41. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/opac/search.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nvknuvs_2024_29_3_4.pdf&P21DBN=UJRN

Інформаційні ресурси

1. Довідник з євроінтеграції URL: http://eu-directory.ea-ua.info
2. Your Europe URL: http://europa.eu.int
3. Представництво України при Європейському Союзі. URL: http://ukraine-eu.mfa.gov.ua
4. Інтернет-глосарій термінів ЄС. URL: http://www.euabc.com

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням й об'єктивно оцінені викладачем.

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Етичний кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/etychnyi-kodeks-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/;
- «Політикою використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича»: https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/.

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- допускається за умови дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- не допускається використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- додаткові обмеження чи вимоги щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в

освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.